



Pohjois-Karjalan
MAAKUNTALIITTO

Valtiovarainministeriö
valtiovarainministerio@vm.fi

Lausunto
Lamminluoto/MT

1 (4)
16/04/00/2014

24.3.2014

Lausuntopyyntönnö 4.2.2014, VM064:01/2012

Selvitysmiehen luonnos hallituksen esitykseksi valtionosuusjärjestelmän uudistamisesta

Valtiovarainministeriön asettama selvitysmies Arno Miettinen on valmistellut kunnan peruspalvelujen valtionosuudesta annetun lain uudistamista kevästä 2012 alkaen. Alustavat uudistuslinjaukset julkaistiin helmikuussa 2013. Tämän jälkeen valtiovarainministeriö lähetti 17.12.2013 kunnille kommentoitavaksi selvitysmiehen tarkennetut uudistusesitykset ja kriteerit kuntakohtaisine laskelmineen. Kunnilta pyydettiin lausuntoa mm. laskentakriteerin määrästä ja sisällöstä, siirtymäkauden pituudesta ja ylipäätään järjestelmä uudistuksen tarpeesta.

Selvitysmies on valmistellut luonnoksen hallituksen esitykseksi, jonka mukaisesti hän ehdottaa valtionosuusjärjestelmää uudistettavaksi.

Valtiovarainministeriö pyytää lausuntoa selvitysmiehen luonnoksesta hallituksen esitykseksi ja kiinnittämään erityisesti huomiota seuraaviin asiakokonaisuuksiin:

- ehdotettaviin kriteereihin
- ikäryhmien ja sairastavuuden painoihin
- mulden kriteerien painoihin
- määräytymisperusteiden laskentaperiaatteisiin
- verotuloihin perustuvaan valtionosuuden tasaukseen
- siirtymätasauksen keston ja porrastukseen.

Pohjois-Karjalan maakuntaliiton kuntataloustyöryhmä on tehnyt aiheeseen liittyvän kannanoton 16.1.2014, jossa on erittäin kattavasti käyty läpi lausuntopyynnössä eriteltyt kriteerit maakunnan näkökulmasta. Tätä kannanottoa mukaillen Pohjois-Karjalan maakuntaliitto esittää lausuntonaan seuraavaa.

Ehdotettavat kriteerit

Pohjois-Karjalan kuntien kannalta on tärkeää, että uudistustyössä selvitysmies on tuonut selkeästi esille valtionosuusjärjestelmän tarkoituksen, mikä aika ajoin on järjestelmästä käydyssä keskustelussa unohtunut. Järjestelmän tarkoitus on taata peruspalvelujen järjestäminen koko maassa kohtuul-



Pohjois-Karjalan MAAKUNTALIITTO

Valtiovarainministeriö
valtiovarainministerio@vm.fi

Lausunto
Lamminluoto/MT

2 (4)
16/04/00/2014

24.3.2014

lisellä verotasolla sekä tasata olosuhteista ja erilaisesta väestörakenteesta johtuvia eroja maan eri kuntien välillä. Tämä peruseriaate näkyy pääosin esitetyissä valtionosuuksien laskentakriteereissä. Kriteerien määrää on paitsi vähennetty merkittävästi, myös perusteltu niitä selkeillä ja monin osin tutkimustuloksiin perustuvilla argumenteilla. Uudessa järjestelmässä on pyritty nykyistä oikeudenmukaisempaan ja todellisiin kustannuseroihin perustuvaan laskentaan, keskeisenä esimerkkinä tästä on sairastavuuden laskenta ja painoarvo esityksessä. Myönteistä esityksessä on myös valtion ja kuntien kustannusjaon tarkistaminen vuosittain nykyisen neljän vuoden sijaan.

Ikäryhmien ja sairastavuuden painoarvo

Ikärakenteen painoarvoa laskennallisissa kustannuksissa on laskettu ja samalla painopistettä on muutettu nuorempiin ikäryhmiin. Muutoksen siirtymä on aivan liian jyrkkä. Varsinkin Itä-Suomessa väestön elinikä on koko maata alhaisempi ja viimeiset sekä usein kalliit hoitokustannukset tulevat näin kunnille aikaisemmin vastaan. Esitetystä mallista laskennallisia kustannuksia tulee nostaa ikäryhmissä yli 65-vuotiaat ja vastaavasti laskea ns. aktiiviväestön osalta eli ikäryhmässä 19–64-vuotiaat. Tässä ikäryhmässä varsinkin terveydenhuollon menoista merkittävä osuus toteutuu työterveyshuollon kautta, eikä tältä osin rasita kuntien menoja.

Sairastavuuden merkitys kuntien kustannuksissa on THL:n tutkimustulosten mukaan jopa 2,6-kertainen nykyjärjestelmään nähden. Uudessa järjestelmässä tulee pyrkiä siihen, että painoarvo olisi lähellä tutkittua tasoa. Sairastavuuden mittaamisen perustuminen ns. kansansairauksien yleisyyteen on hyvä ja oikeudenmukainen valtionosuusperuste. On lisäksi hyvä tarkastella sitä, miten kehitysvammaisten hyvin paljon kuntien kesken vaihteleva osuus väestöstä huomioitaisiin laskentatekijöissä.

Muiden kriteerien painoarvo

Erityistekijöiden painoarvo ja osin myös laskentakriteerit olisi syytä muuttaa esityksestä. Erityistekijöillä tarkoitetaan kriteereistä mm. työttömyyttä, asukastiheyttä, syrjäisyyttä ja saaristoisuutta sekä koulutustasoa kuvaavia tekijöitä. Pohjois-Karjala on maan heikoimpia työttömyysalueita, asukastiheys on alhainen ja alueellinen rakenne vesistöjen pirstoma. Näistä erityistekijöistä huolimatta Pohjois-Karjalan kuntien saama osuus koko maan valtionosuuksista erityiskriteereillä on erittäin alhainen. Kun maakunnan osuus



Pohjois-Karjalan
MAAKUNTALIITTO

Valtiovarainministeriö
valtiovarainministerio@vm.fi

Lausunto
Lamminluoto/MT

3 (4)
16/04/00/2014

24.3.2014

koko maan valtionosuuksista kaikkiaan on 4,7 %, niin lisäosilla se on vain 3,2 % ja alhaisen painoarvon omaavilla laskennallisilla tekijöilläkin alle kokonaistason eli 4,5 %. Suhdeluvut osoittavat selvästi sen, että erityistekijöiden painoarvo on aivan liian vähäinen.

Laskennallisissa kustannuksissa olevien erityiskriteerien (työttömyysaste, kaksikielisyys, vieraskielisyys, as. tiheys, saaristo ja koulutustausta) painoarvo kaikista kustannuksista on yhteensä vain 5,6 %. Näistä tekijöistä erityisesti työttömyyden painoarvoa on nostettava siten, että se merkitys olisi kaksinkertainen esitettyyn tasoon nähden. Näin työttömyyden osuus laskennallisista kustannuksista olisi 3,8 %, mikä on oikeutettu taso. Työttömyys aiheuttaa korkeita kuluja kunnille monine kerrannaisvaikutuksineen, lisäksi kuntien vastuuta mm. pitkäaikaistyöttömyydestä on jatkuvasti lisätty. Työmarkkinatuen kuntaosuuden kasvu on tästä konkreettinen esimerkki jatkuvasti kasvavin menoin. Työttömyyden korostamisen osuus vähennettäisiin ikärakenteen puolelta pois niin, että sen osuus olisi 68,5 % esitetyn 69,4 %:n sijasta.

Syrjäisyyskriteeri on esityksessä säilytetty ennallaan ja se pitäisi saada vastaamaan paremmin todellista syrjäisyyttä. Kriteerissä huomioidaan etäisyys keskuksiin linnuntietä ja se ei anna vesistöjen pirstomassa maakunnassa oikeudenmukaista kuvaa todellisista välimatkoista. Kriteeri lisää epätasa-arvoa kuntien kesken.

Asukastiheys puolestaan tulisi korvata taajama-asteen kuntakohtaisilla ja helposti saatavilla tiedoilla. Pelkkä asukastiheys ei anna oikeaa kuvaa palvelujen järjestämistä lisäävistä kuluista laaja-alaisissa kunnissa, missä asutus on kuitenkin keskittynyt taajamaan.

Saaristo-osakunnat on pudotettu kokonaan pois uudesta esityksestä, vaikka varsinaiset saaristokunnat saavatkin edelleen korotusta valtionosuuksiin. Näin saaristo-osakunnista on tullut yhä enemmän välinputoajia järjestelmässä.

Perustamiskustannusten valtionosuuksia tullaan siirtämään vuoden 2015 alusta peruspalvelujen valtionosuuksiin. Perustamishankkeiden rahoittaminen myös valtionosuudella olisi kuitenkin erittäin tärkeää, koska rakennuskannan korjausvelka kasvaa koko ajan. Erityisesti korjausinvestointeihin on



Pohjois-Karjalan
MAAKUNTALIITTO

Valtiovarainministeriö
valtiovarainministerio@vm.fi

Lausunto
Lamminluoto/MT

4 (4)
16/04/00/2014

24.3.2014

hyvä kohdistaa valtion tukea varsinkin työllisyys- ja suhdanne-poliittisin perustein myös jatkossa.

Verotuloihin perustuva valtionosuuden tasaus

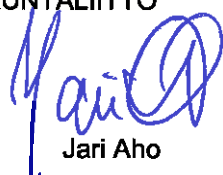
Verotuloihin perustuvassa tasauksessa tasausraja nousee esityksessä muiden pohjoismaiden mallin mukaisesti niin, että se olisi Suomessa 100 %. Tätä on pidettävä peruseriaatteena hyvänä esityksenä, jolla tasataan hyvin erilaisia veropohjia kuntien välillä. Tasauksesta kuitenkin esitetään leikattavaksi pois osa eli tasauslisäprosentti olisi 80, tämä tasausta saavien kuntien ns. omavastuuosuus on liian korkea ja muuttaa nykyistä järjestelmää vähemmän tasaavaan suuntaan. Esimerkiksi nykyiseen järjestelmään verrattuna Pohjois-Karjalan kunnat saisivat reilut miljoona euroa vähemmän tasausta ja vain kaksi kuntaa saavuttaisi nykyjärjestelmää paremman tuloksen. Laskelmassa on huomioitu järjestelmämuutoksen vaatima kuntien omarahoitusosuuden kasvu. Tasauslisäprosentti tulee muuttaa esitetystä niin, että se olisi vähintään 85 %.

Kiinteistöverot tulee palauttaa tasauksen laskentaan mukaan siten kuin ne aikaisemmin olivat. Tämä on erityisen perusteltua varsinkin kun nyt esitetään voimalaitosten kiinteistöverojen palauttamista laskentaan. Näin tasauksesta tulisi oikeutetusti kaikki kuntien verolajit huomioiva ja se olisi valtionosuusjärjestelmän hengen mukainen ja suuria tuloeroja tasaava. Kunnallisverotuksen taso on Pohjois-Karjalassa maan korkeimpia ja peräti kaksi kiinteimmän kunnallisveron kuntaa koko maasta on maakunnasta.

Mikäli esitetyn mukainen tasausjärjestelmä otettaisiin käyttöön, merkitsee se tuloerojen yhä kasvaessa vuosi vuodelta suhteellisesti nykyistä pienempiä tasauksia. Tämä tarkoittaa käytännössä sitä, että yleistä huolta aiheuttaneet kunnallisverotuksen tasoerot vain kasvaisivat jo nykyisestä entistä suuremmiksi. Ero koko maan korkeimman ja alhaisimman kunnallisveroprosentin välillä on vuonna 2014 peräti 6 prosenttiyksikköä.

POHJOIS-KARJALAN MAAKUNTALIITTO
Maakuntahallitus


Pentti Hyttinen
maakuntajohtaja


Jari Aho
hallinto- ja talousjohtaja